

**EKERÖ
KOMMUN**

Socialnämnden

**SOCIALNÄMNDENS
HANDLINGSPLAN
MOT
VÅLD I NÄRA RELATIONER**

2014-11-10

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Socialnämndens ansvar	4
1.1 Inledning	4
1.2 Socialnämndens handlingsplan	4
1.3 Handlingsplanens syfte	4
1.4 Barnperspektiv	4
2. Socialnämndens mål	5
3. Lagstiftning och kommunens ansvar	5
4. Målgrupper	7
4.1 Särskilt utsatta grupper	7
4.2 Definition av våld i nära relation	8
5. Socialkontorets verksamhet för råd, stöd och hjälp	8
5.1 Information och tillgänglighet för kommuninvånare	8
5.2 Information till kommunens utförare	9
6. Samverkan	9
6.1 Intern samverkan	9
6.2 Extern samverkan	10
6.3 Samordnad individuell plan (SIP)	10
7. Utredning och dokumentation	10
7.1 Utredning av våldsutsatta vuxna och barn i vissa situationer	10
7.2 Utredning av våldsutsatta barn och barn som bevittnat våld	11
7.3 Bedömningsmetod som stöd för arbetet	11
7.4 Hantering av akter och skyddade personuppgifter	12
8. Insatser	12
8.1 Barn	12
8.2 Den som är utsatt för relationsvåld	12

8.3 Utövare av våld	13
8.4 Boende	13
9. Systematiskt kvalitetsarbete	13
9.1 Kvalitetssäkring	13
9.2 Kompetens	14
9.3 Bemötande	14
9.4 Statistik och kartläggning	14

1. Socialnämndens ansvar

1.1 Inledning

Inom ramen för Socialnämndens ansvar ska socialkontoret inom sitt verksamhetsområde tillförsäkra att den som har behov av hjälp och stöd, får detta. Det innebär att socialkontoret på uppdrag av Socialnämnden ska främja förutsättningarna för goda levnadsförhållanden genom uppsökande verksamhet samt svara för att; omsorg och service, upplysningar, råd, stöd och vård, ekonomisk hjälp och annat bistånd till familjer och enskilda, kan erbjudas den som har behov av detta.

1.2 Socialnämndens handlingsplan

Socialnämndens handlingsplan mot våld i nära relationer ska säkerställa att alla som är eller har varit utsatta för våld i nära relation får det stöd och de insatser de behöver.

Handlingsplanen ska vara ett styrdokument från vilket socialkontorets interna arbete med våld i nära relation utgår.

1.3 Handlingsplanens syfte

Socialnämndens handlingsplan syftar till att belysa olika gruppers utsatthet, uppmärksamma och ge information till all personal om det ansvar som åvilar verksamheten.

Handlingsplanen och ansvaret för att tillhandahålla råd/stöd och hjälp för personer utsatta för relationsvåld, barn som bevittnat våld och den som utövar våld, avser samtliga sektioner inom socialkontoret; sektionen för Äldre- och personer med funktionsnedsättning, sektionen för Familj, barn och ungdom samt sektionen för Vuxna.

För att säkerställa att all personal inom socialkontoret är väl informerad om innehållet i handlingsplanen och Socialnämndens skyldighet, ska handlingsplanen årligen gås igenom i lämpligt forum inom varje sektion på socialkontoret.

Nyanställd personal ska informeras om handlingsplanen inom ramen för introduktionen för nyanställda.

1.4 Barnperspektiv

Barn har rätt till skydd och stöd. Barnens situation ska alltid uppmärksammas när vuxna vänder sig till socialkontoret, oavsett i vilket ärende. All kontakt och handläggning ska ske utifrån ett barnperspektiv och frågan om det finns barn i familjen/relationen ska alltid ställas för att säkerställa att barns behov av stöd och hjälp uppmärksammas.

2. Socialnämndens mål

Genom ett professionellt bemötande och handläggning ska våld i nära relationer och barn i behov av skydd i vålds-/hotsituationer eller miljöer synliggöras. Våldsutövare ska erbjudas insatser för att förebygga och motverka våld.

Arbetet för att motverka våld i nära relationer och trygga barns uppväxtvillkor ska ske strukturerat och samordnat. Socialnämndens mål i denna handlingsplan utgör grunden för detta arbete.

Socialnämndens övergripande mål är att *våld i nära relationer ska upphöra*.

För att uppnå målet ska;

- 1) Vuxna som är utsatta för våld i nära relation få stöd och hjälp,
- 2) Barn som utsatts för eller bevittnat våld i nära relation få stöd och hjälp,
- 3) Den som utövar våld av närstående få stöd och hjälp så att våldet upphör.

3. Lagstiftning och kommunens ansvar

Socialnämndens ansvar för våld i nära relationer styrs främst av bestämmelser i socialtjänstlagen.

Av socialtjänstlagen 5 kap. 11 §, sk brottsofferparagraf framgår att;

- ” Till socialnämndens uppgifter hör att verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp.

Socialnämnden skall särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation.

Socialnämnden ansvarar för att ett barn, som utsatts för brott, och dennes närstående får det stöd och den hjälp de behöver.

Socialnämnden skall också beakta att barn som bevittnat våld eller andra övergrepp eller mot närstående vuxna är offer för brott och kan vara i behov av stöd och hjälp.”

Vidare är följande paragrafer i socialtjänstlagen relevanta;

- **2 kap. 1 § och 2 a kap. 1 §** Socialnämnden har det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp de behöver.
- **2 a kap. 3 §** Bosättningskommunens ansvar.
- **2 a kap. 8 § och 9 §** Ansökan om insatser i annan kommun.
- **3 kap. 1 §** Vissa uppgifter inom socialtjänsten, fastställer att Socialnämnden ansvarar för att individuella inriktade insatser är anpassade till den enskildes behov samt samarbetar med såväl interna som externa samhällsorgan, organisationer m.fl.
- **3 kap. 3 §** Socialtjänstens insatser ska vara av god kvalitet och uppgifterna skall utföras av personal med lämplig utbildning och erfarenhet. Kvaliteten i verksamheten ska systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras.
- **4 kap. 1 §** Rätten till bistånd.
- **5 kap. 1 §** Särskilda bestämmelser för olika grupper, bl.a. ska Socialnämnden verka för att barn och ungdom växer upp under trygga och goda förhållanden.

Handböcker, föreskrifter och allmänna råd

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd:

- *Våld i nära relationer* (SOSFS 2014:4),
- *Ekonomiskt bistånd* (SOSFS 2013:1) samt,
- handboken *Våld* som grundläggande verktyg i arbetet.

4. Målgrupper

Handlingsplanens målgrupper avser inte brottsoffer generellt utan gäller för våld som sker i nära relationer;

Personer som utsätts för våld av närstående

Män och kvinnor från 18 år oavsett könsidentitet och sexuell preferens. Våldet kan ske både i parrelationer, före detta parrelationer och i andra familje- och släktrrelationer

Barn som bevittnar våld av eller mot närstående och/eller själva utsätts för våld

Personer under 18 år som utsätts för eller tvingas bevittna våld av föräldrar, syskon, fosterhemsföräldrar, styvföräldrar samt övrig släkt som inte ingår direkt i den närmaste familjen

Personer som utövar våld mot närstående

Avser män och kvinnor i alla åldrar i heterosexuella och samkönade relationer samt även inom andra familje- och släktrrelationer.

4.1 Särskilt utsatta grupper

Vissa grupper i samhället är mer sårbara och löper större risk att utsättas för våld. Konsekvenserna av våldet blir större och förmågan att utnyttja sina resurser är mer begränsad än för andra.

Socialstyrelsen¹ beskriver grupper med särskilda behov som bör uppmärksammas på grund av bl.a.

- sin ålder,
- funktionsnedsättning,
- könsöverskridande identitet eller yttryck,
- sin sexuella läggning,
- att hon eller han tillhör en nationell minoritet,
- att hon eller han har en utländsk bakgrund,
- missbruk eller beroende, eller
- risken för hedersrelaterat våld.

¹ Socialstyrelsen, *Våld i nära relationer* (SOSFS 2014:4)

4.2 Definition av våld i nära relation

Våld i nära relationer handlar sällan om en enstaka händelse utan oftare om ett mönster av övergrepp som omfattar fysiskt våld av olika grad, hot om våld eller skada, sexuella övergrepp, psykiskt våld och känslomässiga övergrepp, skadegörelse, isolering, ekonomisk kontroll och kan även involvera barnen direkt eller indirekt. För vuxna kan det vara till exempel makar, sambor, pojk- och flickvänner som man har ett mer fast och varaktigt förhållande med. Även syskon, barn och barnbarn kan omfattas av närståendebegreppet.

Genom *försummelse* som försvårar istället för att underlätta, kan personer med funktionsnedsättning eller äldre personer vara utsatta genom exempelvis felaktig medicinering, bristande hygien, otillräcklig föda, lämnad utan hjälp och tillsyn under perioder.

Den som misshandlas eller hotas har ofta levt med den andra partners krav på kontroll under lång tid. Våld inom ett förhållande skiljer sig väsentligt från andra våldsbrott eftersom den utsatta och förövaren på olika sätt är beroende av varandra känslomässigt och ofta genom gemensamt boende och ekonomi, gemensamma barn, vänner, släktingar och husdjur.

5. Socialkontorets verksamhet för råd, stöd och hjälp

Att socialkontoret har en väl fungerande verksamhet är en förutsättning för att kunna arbeta enligt socialnämndens intentioner och mål. Bästa möjliga råd, stöd och hjälp ska ges till den som är utsatt, bevittnar eller utsätter andra för hot och/eller våld. En rad faktorer är därför väsentliga för att uppnå detta.

5.1 Information och tillgänglighet för kommuninvånare

Information för kommunens invånare ska vara lättillgänglig. Av informationen ska framgå vilket stöd som finns att få från socialkontoret, andra myndigheter, ideella föreningar och organisationer. Socialnämndens handlingsplan ska finnas tillgänglig på kommunens webbplats för kommuninvånare.

På kommunens hemsida finns information om vart man kan vända sig om man önskar stöd och hjälp. På hemsidan finns även länkar till olika myndigheter, organisationer, jourboenden osv. Information/länkar finns till organisationer som vänder sig till män som hotar och/eller utövar våld.

Skriftligt informationsmaterial finns tillgänglig i socialkontorets väntrum och hos Ekerö Direkt. För de som kontaktar Ekerö Direkt eller socialkontorets mottagningar lämnas information om vilken hjälp och stöd som finns att tillgå om man är eller har varit utsatt för hot och/eller våld eller utsätter eller riskerar att utsätta någon annan för hot och/eller våld.

Informationsbroschyr om kvinno- och relationsvåld är tillgänglig på kommunens webbplats samt distribuerad till kommunens offentliga mötesplatser, vårdcentraler, polis och till kommunens beställare och utförare inom vård- och omsorg. Broschyren vänder sig till den som utsatts för hot och/eller våld och till anhöriga, vänner m.fl. som känner någon som är utsatt.

5.2 Information till kommunens utförare

Kommunens personal inom vård- och omsorg har genom Ekot tillgång till denna handlingsplan. Handlingsplanen ska göras känd hos såväl kommunala som privata utförare och ska syfta till att ge information om socialkontorets möjlighet att bistå personalen inom vård- och omsorg vid misstanke om att någon brukare riskerar att utsättas för eller utsätts för hot eller våld.

6. Samverkan

Personer som utsätts för våld är inte alltid benägna att söka hjälp och vet kanske inte heller vart de kan vända sig. För den som är hotad eller våldsutsatt är det ett stort steg att söka hjälp. Känslor av skam, skuld eller rädsla för repressalier gör det svårt att våga berätta hur det är. Samverkan inom socialkontoret och samverkan med andra myndigheter och organisationer kan ha en avgörande betydelse för den som utsatts eller riskerar att utsättas för hot och/eller våld.

6.1 Intern samverkan

Socialkontoret ska ha en strukturerad intern samverkan där det organisatoriskt tydligt ska framgå hur fördelningen av ansvar och uppgifter är uppdelade. Inom varje sektion finns en eller flera personal som i den egna sektionen har det samlade ansvaret för dessa frågor och som fungerar som stöd för övrig personal i frågor som rör våld i nära relationer.

Nämndkontoret social ansvarar för att övergripande information från andra myndigheter, förändringar i lagstiftning, föreskrifter osv förmedlas till socialkontorets personal.

I sektionen för Familj, barn och unga och i sektionen för Vuxna/försörjningsstöd utreds ärenden våld i nära relation. Om ett ärende handläggs på båda sektionerna ska det tydligt framgå vilken sektion som;

- utreder personen som är utsatt för våld eller utreder den som utövat våld
- fattar beslut om insatser, och
- följer upp.

Sektionen för Äldre och personer med funktionsnedsättning och personal som arbetar med missbruk/socialpsykiatri ska i de fall där den enskilde är aktuell för

insatser, vara delaktiga i och bidra med kunskaper och kompetens i det specifika ärendet.

Alla insatser ska samordnas för att skapa de bästa förutsättningarna för den enskilde att känna trygghet och säkerhet.

6.2 Extern samverkan

Socialtjänsten har det yttersta ansvaret för de som bor och/eller vistas i kommunen. Extern samverkan ska dock alltid eftersträvas för att uppnå bästa möjliga stöd till den enskilde. Extern samverkan ska därför ske aktivt och fortlöpande med andra verksamheter, myndigheter, ideella föreningar och frivilligorganisationer.

Nämnd- och socialkontoret samverkar tillsammans med andra myndigheter i frågor som rör våld i nära relationer och barn som bevittnat/utsatts för våld. Alla insatser som ges i samverkan med externa samverkanspartners ska syfta till att förbättra den enskildes situation – insatserna ska därför samordnas för att skapa trygghet och säkerhet.

Nämndkontoret ansvarar för att etablera arbetsgrupp i kommunen med beställare, dvs socialkontoret och utförare av omsorg i syfte att gemensamt klargöra respektives roller och ansvar och tillsammans bidra till att kunskap och kompetens om våld i nära relationer sprids till verksamheter i kommunen.

6.3 Samordnad individuell plan (SIP)

När samverkan sker med hälso- och sjukvård/BUP ska en samordnad individuell plan upprättas för att tydliggöra respektive huvudmans ansvar. Det är viktigt att den enskilde/vårdnadshavare deltar i upprättandet av planen för att skapa de bästa förutsättningarna för samverkan.

7. Utredning och dokumentation

Enligt 11 kap. 1 § st.1 SoL, ska Socialnämnden utan dröjsmål inleda utredning av vad som genom ansökan eller på annat sätt kommit till nämndens kännedom och som kan föranleda någon åtgärd av nämnden.

7.1 Utredning av våldsutsatta vuxna och barn i vissa situationer

I föreskrifter och allmänna råd² framgår att i;

utredningar av *våldsutsatta vuxna och barn i vissa situationer* avses;
- våldsutsatta vuxna,

² Socialstyrelsen, *Våld i nära relationer* (SOSFS 2014:4)

- den som är under 18 år och har utsatts för våld eller andra övergrepp av sin partner, eller
 - den som är under 18 år och har utsatts för hedersrelaterat våld.
- Av utredningen bör bl.a. framgå

- behovet av stöd och hjälp akut,
- våldets karaktär och omfattning,
- våldets konsekvenser för den våldsutsatta,
- hur den våldsutsatta hanterar sin situation,
- hur den våldsutsattas nätverk ser ut,
- om den våldsutsatta behöver stöd i sitt föräldraskap, och
- behovet av stöd på kort och lång sikt.

7.2 Utredning av våldsutsatta barn och barn som bevittnat våld

Utredning ska utan dröjsmål inledas när det kommer till Socialnämndens kännedom om att ett barn kan ha;

- utsatts för våld eller andra övergrepp av en närstående, eller
- bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot en närstående.

Vidare ska risken för att barnet kommer att utsättas för eller bevittna ytterligare våld, bedömas.

I utredningen bör bl.a. följande aspekter utredas

- barnets behov av stöd och akut hjälp, inklusive vård eller boende i ett annat hem än det egna
- våldets karaktär och omfattning,
- våldets påverkan på barnet och dess relation till föräldrarna,
- barnets egen uppfattning om våldet,
- vardera föräldrarnas uppfattning om våldets konsekvenser för barnet, och
- barnets behov av stöd och hjälp på kort och lång sikt.

7.3 Bedömningsmetod som stöd för arbetet

FREDA är framtaget till stöd för socialtjänstens arbete med våldsutsatta personer för att synliggöra våldet och göra riskbedömningar för fortsatt våld. Bedömningsinstrumentet som utarbetats av Socialstyrelsen är standardiserat och består av tre delar:

- FREDA-kortfrågor är ett stöd att identifiera våld i enskilda ärenden.
- FREDA-beskrivning är en hjälp att få en uppfattning om karaktären på det våld som förekommit eller förekommer.
- FREDA-farlighetsbedömning är ett redskap för att bedöma risken för fortsatt utsatthet och ska finnas som underlag för att bedöma behov av ökat skydd.

I sektionen för Äldre- och personer med funktionsnedsättning ska kunskapen om innehållet i FREDA finnas för att kunna användas i möten med personer som kan vara våldsutsatta. Vid uppmärksammande av utsatthet ska kontakt utan dröjsmål tas med någon av sektionerna inom Individ- och familjeomsorgen beroende av om det avser barn eller vuxna.

7.4 Hantering av akter och skyddade personuppgifter

Den som utövar våld och den som är våldsutsatt ska ha skilda akter. Om det vid en risk- och säkerhetsbedömning framkommer att det finns ett allvarligt hot om våld eller pågående våld ska personens digitala akt få en sekretessmarkering i verksamhetssystemet. Den digitala akten och pappersakten ska hanteras på ett sådant sätt att endast utsedda personer har tillgång till akten.

Pappersakter ska förvaras i ett separat dokumentskåp som verksamhetsansvarig chef och/eller annan utsedd ansvarig person ansvarar för. Ut- och inlämning av akter ska antecknas med tid/datum och vem som hämtat ut akten.

Hanteringen ska ske på samma sätt för personer som vid aktualisering redan har skyddade personuppgifter.

8. Insatser

8.1 Barn

Alla insatser ska bygga på vad som är bäst för barnet, vad barnet behöver utifrån sina behov och inte vilket behov föräldern har. Barn och ungdomar ska alltid erbjudas stödsamtal utifrån vars och ens specifika behov och med hänsyn tagen till ålder.

För barn som bevittnat våld kan olika insatser behöva kombineras. Olika barn kan behöva olika insatser och socialkontoret behöver därför bistå med olika former av insatser. Insatserna kan behövas under ett akut inledningsskede och på kortare och längre sikt och ska ske i samverkan med t.ex. BUP, sjukvård om behov finns.

8.2 Den som är utsatt för relationsvåld

Insatser ska anpassas till de behov och omständigheter som finns i det enskilda fallet. Socialkontoret ska erbjuda utsatta stödjande samtal och vara rådgivande och stöttande. Likaså ansvarar socialkontoret för att bistå den utsatta med ekonomisk hjälp under det akuta skedet. Tillsammans med den som är utsatt ska planering göras på kortare såväl som på längre sikt.

8.3 Utövare av våld

Den som utövat våld eller är orolig för att detta kan ske, ska erbjudas samtal hos socialkontoret där information om vilka former av behandlingar som finns och uppmanas att söka hjälp. Samtalen kan i vissa fall erbjudas i motiverande syfte och är en viktig del i det förebyggande arbetet av våld i nära relationer.

För att förebygga, motverka våld och minska risken för utövare av relationsvåld att återfalla i våldsbeteende är det viktigt att erbjuda någon form av insats, detta kan ofta ske genom samtalsbehandling. Förövaren ska få hjälp att förstå han/hon är ensam ansvarig för sina handlingar och kunna lära sig hantera relationer till andra utan att ta till våld.

I de fall våldsutövande vuxna bor tillsammans med barn ska behovet av trygghet och säkerhet för barnet alltid beaktas när insatser ska genomföras.

8.4 Boende

Skyddat boende eller annat tillfälligt boende

Socialkontoret ska erbjuda våldutsatta och eventuellt medföljande barn lämpligt tillfälligt boende om den som är utsatt inte själv kan ordna annan bostad eller om detta inte bedöms som säkert. Boendet ska motsvara det behov av skydd som framkommer i utredning och riskbedömning. Skyddade boenden som tar emot barn ska ha personal med kunskaper om barns behov.(SOSFS 2014:4).

I de fall det bor barn i den gemensamma bostaden och för att undvika att barnen behöver ryckas upp från sin vanliga miljö ska den som utövar våldet, motiveras att lämna bostaden och erbjudas annat tillfälligt boende. Detta kan endast ske under förutsättning att det inte finns risk för fortsatt våld.

9. Systematiskt kvalitetsarbete

Allt arbete inom socialkontoret ska bedrivas i enlighet med Socialnämndens mål för god kvalitet och Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd inom området³.

9.1 Kvalitetssäkring

Inom socialkontoret ska representanter från respektive sektion och sektionschefer i oktober varje år följa upp handlingsplanen. Sammanställande för uppföljningen är nämndkontoret social. Uppföljningen ska säkerställa att handlingsplanen motsvarar de skyldigheter Socialnämnden har enligt gällande lagstiftning och föreskrifter. Ändringar i handlingsplanen ska rapporteras till Socialnämnden för beslut.

³ SOSFS 2011:9, *Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete*, föreskrifter och allmänna råd

9.2 Kompetens

För utförande av uppgifterna ska det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. All personal som arbetar med handläggning och uppföljning av ärenden enligt socialtjänstlagen bör ha teoretiska kunskaper inom området våld och andra övergrepp av eller mot närstående samt förmågan att praktiskt tillämpa dessa kunskaper. Den personal som arbetar med handläggning och uppföljning av ärenden som avser våld i nära relationer bör ha socionomexamen.

Socialkontorets respektive sektioner ansvarar för att kompetens inom området tillförsäkras och utvecklas. En kompetensutvecklingsplan bör finnas inom de olika sektionerna med möjlighet för personal att kontinuerligt fortbilda sig inom området.

9.3 Bemötande

Som framgår i socialtjänstlagen ska allt arbete präglas av ett professionellt bemötande och bygga på respekt för människors självbestämmande och integritet (1 kap. 1 § SoL). Den som är utsatt eller utsätter andra för våld och/eller hot ska snabbt få hjälp och stöd och syfta till att frigöra och utveckla den enskildes egna resurser.

9.4 Statistik och kartläggning

Till socialnämndens uppgift hör bland annat att göra sig väl förtrogen med levnadsförhållandena i kommunen. Kunskap om bland annat omfattningen av problematiken våld i nära relationer, ger Socialnämnden underlag för att kunna planera för insatser.

För att ge möjlighet till bedömning av Socialnämndens måluppfyllelse ska;

- statistik ska årligen redovisas till Socialnämnden om antalet ärenden som avser våld i nära relationer samt hur många barn som varit aktuell,
- social- och nämndkontoret vart tredje år genomföra en kartläggning av omfattningen av våld i nära relationer i kommunen. Resultatet ska ligga till grund för verksamhetsutveckling, synliggöra vilka behov av råd och stöd som föreligger samt visa om våld i nära relationer minskar.